

ناز تو و نیاز من

(مقدمه‌ای بر فلسفه نماز)

محمد مسعود نوروزی

یادآوران

شرکت بین‌المللی پژوهش و نشر یادآوران

بلوار کشاورز، خیابان ورنوس، خیابان رستاک، شماره ۵

تلفن: ۸۸ ۹۷ ۲۷ ۱۶ فکس: ۸۸ ۹۷ ۲۷ ۱۵

www.yadavarani.ir E-mail: info@yadavarani.ir

ناز تو و نیاز من

(مقدمه‌ای بر فلسفه‌ی نماز)

محمدمسعود نوروزی

ویراستار: علی قاسمی

طرح جلد: پدری دشت‌پور

صفحه‌آرایی: سارا آسوده

ناظر امور فنی و چاپ: علی ضیائی‌ها

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار

ناشر: یادآوران

چاپ اول: ۱۳۸۹

تعداد: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

کلیدی حقوق برای ناشر محفوظ است.

سرشناسه:	نوروزی، محمدمسعود
عنوان و نام پدیدآور:	ناز تو و نیاز من (مقدمه‌ای بر فلسفه‌ی نماز) / محمدمسعود نوروزی
مشخصات نشر:	تهران: یادآوران، ۱۳۸۹
مشخصات ظاهری:	۱۳۶ ص. جدول، نمودار
شابک:	978-964-5824-36-3
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه
عنوان دیگر:	مقدمه‌ای بر فلسفه‌ی نماز
موضوع:	نماز - فلسفه
رده‌بندی کنگره:	۱۳۸۷ ن ۸۷۲/۲: BP1۸۶
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۳۵۳
شماره کتاب‌شناسی:	۱۶۱۴۴۱۲

فهرست

چند نکته به عنوان پیش‌گفتار ۹

۱. سیر تاریخی نماز ۱۳
 - ۱-۱. وجوب هفده رکعت نماز ۱۹
 - ۱-۲. اولین نماز آدینه ۲۲
 - ۱-۳. ابداع اذان ۲۳
 - ۱-۴. تغییر جهت نمازگزاردن و اولین نماز فطر ۲۵
 - ۱-۵. ابلاغ لزوم پاک بودن عقل و جسم برای نماز ۲۹
 - ۱-۶. نماز شکسته و نماز در حالت جنگی ۳۰
 - ۱-۷. آخرین آیات در باره‌ی نماز ۳۳
 - ۱-۸. کدام نماز؟ کدام پیش‌نماز؟ ۳۴
۲. بررسی ریشه‌ی لغوی نماز ۴۳
 - ۲-۱. ریشه‌ی صلاة ۴۳
 - ۲-۲. ریشه‌های نماز در ایران ۴۶
۳. آغاز نماز: الله اکبر ۵۱
 - ۳-۱. مفهوم عظیم‌ترین معنای هستی: الله ۵۳
 - ۳-۲. مفهوم رب در دومین جمله ۵۶
 - ۳-۳. مفاهیم رحمان و رحیم در سومین جمله ۵۷
 - ۳-۴. مفهوم یوم‌الدین در چهارمین جمله ۶۱
 - ۳-۵. مفاهیم عبادت و یاری خواستن در پنجمین جمله ۶۲
 - ۳-۶. مفهوم صراط مستقیم در ششمین جمله ۶۳

۳-۷. مفاهیم نعمت، مغضوب و ضالین در هفتمین جمله.....	۶۶
۳-۸. آغاز سوره‌ی اخلاص.....	۷۰
۳-۹. مفهوم پیچیده‌ی صمد.....	۷۲
۳-۱۰. نفی ویژگی‌های انسانی از خداوند.....	۷۴
۳-۱۱. نفی هم‌سانی هر چه هست با خداوند.....	۷۵
۴. رکوع و سجود.....	۷۵
۴-۱. رکوع.....	۷۵
۴-۲. سجود.....	۷۷
۵. مقاصد و نتایج نماز.....	۷۷
۵-۱. آرامش و امنیت درون.....	۷۷
۵-۲. فروربختن تکبر و خودخواهی.....	۸۲
۵-۳. یادآوری بعد خدایی انسان.....	۸۴
۵-۴. ایجاد پادتن تقوا در آدمی.....	۸۵
۶. دو شهادت کلیدی.....	۸۶
۶-۱. شهادت بر یگانگی خدا.....	۸۷
۶-۲. شهادت بر عبد و رسول بودن محمد (ص).....	۸۷
۷. تسبیحات چهارگانه.....	۹۰
۸. چهار سلام انتهایی.....	۹۰
۹. قلب پاک یا قلب نیایشگر.....	۹۲
۹-۱. شاخص قبولی نماز: راستی در سخن و درستی در عمل.....	۹۵
۹-۲. از شکل نماز تا محتوای آن.....	۹۸
۱۰. تسبیحات فاطمه زهرا.....	۱۱۲
۱۱. پایان سخن.....	۱۱۴
۱۲. ضمیمه: نود آیه‌ی مربوط به نماز و جداول آن.....	۱۱۵
برخی منابع.....	۱۲۹

به نام حضرت دوست

چند نکته به عنوان پیش‌گفتار

۱. هدف از نوشتن این کتاب، ارائه چیزی شبیه آنچه در رساله‌های عملیه یا علمیه آمده نیست، زیرا چنین رساله‌هایی، هم به وفور در دسترس است و هم من علاقه و تخصصی در این زمینه ندارم. بنابراین خواننده در این کتاب نباید به دنبال نکات فقهی نماز، احکام مبطلات، نحوه‌ی قرائت کلمات و ... باشد. هدف نگاهی مختصر به نماز از وجوه و دریچه‌های دیگر — البته در حد وسع و توانایی اندک نگارنده — است.

۲. نگارنده مدعی نیست که هدف اصلی از نگارش این متن، آوردن استدلال عقلی برای نماز خواندن یا ترغیب معجزه‌آسای آنان که اهل نماز نیستند، می‌باشد (اگرچه به این مسئله نیز بی‌توجهی نشده)؛ که اگر کسی اهل نماز باشد، نمازش را اقامه می‌کند و آن کس که نخواهد سر تسلیم در پیشگاه خداوند فرود آورد، نمی‌آورد. هدف آن است که آنان که اهل نمازند، آگاهانه‌تر و عالمانه‌تر به نمازشان بپردازند؛ یا آنان که می‌خواهند در باره‌ی صلاة نکاتی غیر از نکات مطرح شده‌ی رسمی تکراری بدانند، بتوانند قدری به مقصود خود نزدیک‌تر شوند. موارد مذکور از جمله سؤال‌ها و خواسته‌های نگارنده نیز بوده است. به بیان دیگر، اساس این نوشته بر یک بحث درون دینی استوار است، ضمن آن که نگاهی برون دینی نیز به این موضوع دارد.

۳. به زعم نویسنده، این نوشته پنج وجه دارد. یک وجه ادبی که سعی شده، نثر این نوشته روان و همراه با استفاده از تشبیهات و استعارات باشد. دوم وجه تاریخی که در آن کوشش شده سیر تکامل نماز از لحظه‌ی بعثت پیامبر تا

آخرین لحظات زندگی‌اش براساس کتاب‌های تاریخی و همچنین براساس ترتیب نزول آیات مربوط به نماز بررسی شود. در بحث ترتیب نزول آیات، به این طریق عمل شده که ابتدا تمام آیات نماز در قرآن، استخراج شده و سپس در گام دوم بر اساس کتاب *سیر تحول قرآن* این آیات به ترتیب نزول مرتب گردیده است. در گام آخر این آیات به تناسب وقایع هم‌ارز تاریخی‌اش آورده شده — که البته به طور دقیق و کامل در جداول فصل ضمیمه نیز گردآمده است. سوم وجه ریشه‌یابی لغوی نماز که تلاش شده سرچشمه‌ی واژگان صلاة در عربی و نماز در فارسی و یا معانی دیگری برای واژه‌هایی مانند «صمد» و ... تبیین گردد. چهارم وجه تحلیلی که در آن دو سوره‌ی پرکاربرد فاتحه (حمد) و اخلاص (توحید) ترجمه و براساس منابع معتبر، تحلیل شده است. در ترجمه و تحلیل نیز با رعایت اصول تفسیری، نکات نسبتاً تازه‌ای ذکر گردیده است. و بالاخره وجه پنجم، وجه عرفانی آن است که با گزیده‌ای از اشعار و دیدگاه‌های عرفانی اسلامی آذین داده شده است. بدیهی است که کتاب‌های قطور و متعدد عرفانی بزرگ درباره‌ی نماز، به هیچ وجه با این جزوه‌ی نازک و کم‌مایه قابل مقایسه نیست، که در اینجا ضمن احترام به پدیدآورندگان آنها، نگارنده از آن آثار به عنوان منبع و مرجع استفاده کرده که در جای رفیع خود قابل استفاده‌ی خوانندگان نیز می‌باشند.

۴. تلاش اصلی این بوده که نماز در سه متن معتبر قرآن، *نهج‌البلاغه* و *صحیفه‌ی سجادیه* بررسی شود. در ترجمه‌ی قرآن، *نهج‌البلاغه* و *صحیفه*، معیار اصلی، ترجمه‌های استاد دکتر محمد مهدی فولادوند بوده، هرچند به ترجمه‌های دیگر نیز رجوع شده است. در بخش تحلیلی، هرچند به تفاسیر مختلف شیعه و سنی در قرون متقدم و متأخر ارجاع شده، معیار اصلی، تفسیر *پرتوی از قرآن* و بعد از آن تفسیر *تدبری قرآن* برحسب نزول و سپس تفسیر *نوین* بوده است.

۵. در این کتاب نیم نگاهی تطبیقی به نماز از منظر برخی دیگر از ادیان (زرتشتی) و فرق اسلامی (اهل سنت) نیز به طور مختصر شده است.

۶. در ابتدا قصد نگارنده این نبود که حجم نوشته‌اش این قدر زیاد گردد و این‌چنین موضوع‌بندی و فصل‌بندی شود زیرا که مفاهیم و مطالبی هست که

چند نکته به عنوان پیش‌گفتار / ۱۱

واقعاً موضوع‌بندی و جداکردن آنها از هم ممکن نیست. اما از آنجا که عنوان‌بندی، مطالعه را علمی‌تر و دقیق‌تر می‌کند، به هر حال این کار صورت گرفت؛ هرچند باز تکرار می‌شود که این عنوان‌بندی‌ها به معنای تفکیک کاملاً دقیق موضوعات — که کاری ناممکن است — نیست.

۷. در پایان باید خاطر نشان کرد که این کار مقدمه‌ی کوتاهی بر فلسفه‌ی «نماز» است و همه‌ی آنچه باید گفت نیست. به بیانی دیگر، می‌توان نام این کتاب را «مقدمه‌ای بر نماز» یا «چند کلامی درباره‌ی نماز» نامید. قطعاً اشارات و تذکرات و پیش‌نهادهای صاحبان اندیشه، نگارنده را راهنمون خواهد بود. به رسم ادب باید از مدیریت محترم انتشارات یادآوران و هم‌چنین دوست فرزانه‌ام علی قاسمی که با دقت و حوصله و دلسوزی وصف‌ناپذیری به ویرایش این متن همت گماشتند قدردانی و تشکر کنم.

تهران — محمدمسعود نوروزی

msoudnorouzi1981@yahoo.com